

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาพระสงฆ์
ในโครงการพุทธอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัย : นายเรวัตร โพธิ์พันธ์

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรรณา), ดร. ป.ธ. ๗, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ),
ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, อบ. (อภิธรรม), บ.ศ.๙,
ศศ.บ., (ภาษาอังกฤษ), ศศ.บ. (ภาษาไทย), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๓) เพื่อศึกษาบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์ ในโครงการพุทธอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการวิจัยพบว่า ป่าไม้มีความสำคัญกับมวลมนุษยชนเป็นอย่างมาก เพราะป่าไม้ถือเป็นแหล่งกำเนิดปัจจัย ๔ ที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์และพระภิกษุสงฆ์ ป่าไม้มีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน จากสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ป่าไม้กับพระพุทธศาสนาจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จากการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาพบว่า ได้นำเอาต้นไม้มาเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบกับหลักธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสอนให้ผู้คนเข้าใจในธรรมะได้ง่ายขึ้น แนวคิดของพระพุทธศาสนาที่มีต่อป่าไม้มีหลายรูปแบบ มีทั้งมุมมองในฐานะเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม เป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัว และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาตนเอง

พระวินัยบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ในป่า แบ่งออกเป็น ๒ ด้าน คือ สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์มีทั้งหมด ๙ สิกขาบท และสิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์ (อภิสมัจจาริกวัตร) ระบุถึงสิ่งที่พระสงฆ์ควรทำและไม่ควรทำเกี่ยวกับการอยู่ในป่ามี ๔ ด้าน หากพระภิกษุสงฆ์ล่วงละเมิดพุทธบัญญัติที่ได้กำหนดไว้ ย่อมได้รับอาบัติหนักเบาแตกต่างกัน นอกจากประเด็นนี้พระพุทธเจ้าทรงใช้ต้นไม้และป่าไม้เป็นตัวอย่างอุปมาอุปไมยเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์เข้าใจหลักธรรมได้โดยง่าย ตัวอย่างเช่น

อุปมาอุปไมยถึงใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบที่อยู่ในพระหัตถ์ เปรียบเหมือนกับสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทราบ แล้วตรัสบอกแก่เหล่าภิกษุให้ปฏิบัติตาม สิ่งที่ทรงบอกมีเฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการบรรลุธรรมและ เป็นหนทางแห่งการหลุดพ้นเท่านั้น เป็นต้น

ในโครงการพุทธอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี มีที่พักสงฆ์ ๒ แห่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ ที่พักสงฆ์เจติยบรรพตและที่พักสงฆ์ห้วยจิกเกาะ ทั้ง ๒ แห่งมีบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพพื้นที่ตั้งของแต่ละแห่งด้วย กล่าวคือ ที่พักสงฆ์ห้วยจิกเกาะมีสถานที่ตั้งอยู่ในป่าลึก จึงมีบทบาททางด้านที่มีความสัมพันธ์กับการปลูกป่าที่เป็นไปในลักษณะของการผสมผสานระหว่างไม้ผลกับไม้ป่า และมีการสร้างฝายชะลอน้ำด้วย ส่วนที่พักสงฆ์เจติยบรรพตนั้น ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าเขตชุมชน จึงมีบทบาทที่เด่นชัดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับภาครัฐ ทำให้ที่พักสงฆ์แห่งนี้มีปายประชาสัมพันธ์อยู่ในบริเวณที่พักสงฆ์ และมีชาวบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดอยู่เป็นจำนวนมาก บทบาททั้ง ๑๐ ด้านนี้ บ่งบอกถึงความจำเป็นของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำจิตวิญญาณของชาวบ้าน และเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มีความสมบูรณ์ในอนาคตต่อไป

Thesis Title : The Buddhist Monks' Roles in Forest Resource Conservation :- A Case Study of The Monks in Buddhist Park Project Bhaji River Wildlife Sanctuary Rajaburi Province

Researcher : Mr. Revatra Bodhibandha

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Somboon Vutthikaro (Phanna), Dr., Pali VII, M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Assist. Prof. Dr. Kritsana Raksachom, Pali IX, B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 14 March 2016

Abstract

This thesis is of 3 objectives :- to study the concept about forest resource conservation in Theravāda Buddhism, 2. to study the principles of teachings in relation to the forests in Theravāda Buddhism and 3. to study the roles in the Sangha's conservation of the forest resources in the project of the Buddhist parks, in Bhaji River Wildlife Sanctuary, Rajaburi Province. It is a qualitative research.

From the research, it is found that the forests are very important with many people, because the forests are regarded as of the importance as they are the four factors in carrying out the human beings' lives. The forests have been of the relationships with Buddhism for a long time from the Buddha's time up to the present one. For this reason, the forest and Buddhism cannot be separated from each other. From the consideration of the principles of teachings in Buddhism, it is found that the Buddha brought the trees to be the examples to compare with the Doctrinal Principles with the aim to teach the people to know the Dhammas more and more. There are many types of the Buddhist view points toward the forests, on the side of the pleasure, the fear and the factor help one to develop oneself.

The Vinaya enactment in relation to the living in the forest is divided into 2 sides:-1. The Sikkhāpadas in Pātimokkha consist of 9 Sikkhāpadas. On the other hand, the Sikkhāpada outside Pātimokkha:- Abhisamācārikavatra. The Vinayapaññatti mentions about what the monks living in the forest should do and should not do in the forest. Such the action is on the 4 sides. If the monks do not practice according to the fixed Buddhist Act, they will receive the heavy and light Āpatti differently. In addition to this points, the Buddha used the trees and the forests to be the comparative examples to cause the monks to easily understand the Doctrinal Principle such as the comparison of the two or three leaves of Pradu Lie Tree. Such the comparison is like what the Buddha had know and taught the monks to practice according to what he taught. What the Buddha taught was only the necessary things to the attainment of the Ariyamaggas.

Buddhist Park Project Bhaji River Wildlife Sanctuary Rajaburi Province have been interesting the 2 Sangha offices. Namely:- The 2 Sangha offices called Cetiya Pabbata and Hau Cikau. Both of them have been of the roles about forest resource conservation. They are also of the some roles which are different according the state of the establishment, that is to say:-The monks' office called Hau Cikau situated in the deep forest. It is, thus, of some roles which are in relationship with the planting of the forest in the co-operative characteristics between the fruit trees and the forest trees. In this Sangha office, there is the construction of Check Dam. There is also another one Sangha office called Cetiya Pabbata situated in the land of a community. So, this temple is of some roles which are significant in the communication and the co-operation with the government offices. This fact causes this Sangha Office to be of the communicative target in the compound of the temple. There are also the village people to come to join in the different activities. The Sangha's 10 roles show that the monks are necessary as the mental leaders for the people, and they are the persons who build up the mental though in forest resource conservation to be complete in the future.